

ALENA PROKOPOVÁ / 15. 11. 2016

Bratříček Karel

Dokumentární portrét Karla Kryla je pozoruhodným osobním vyznáním režisérky Krystyny Krauzeové. Odkrývá i nepříliš známé vazby „básníka s kytarou“ na Polsko.

Písničkář Karel Kryl se do historie zapsal jako tvůrce drsně poetických songů nedílně spjatých s revoltou proti okupaci Československa v srpnu 1968. Zatímco Krylovy písně se staly jedovatým trnem v oku nového, nedemokratického režimu a získávaly si mezi lidmi kultovní statut, tehdy pětadvacetiletý zpěvák v září 1969 opustil vlast. Zažádal si o politický azyl v Německu a v následujících dvaceti letech svůj charakteristický hlasový projev nedílně spojil s mnichovským vysíláním Rádia Svobodná Evropa.

Písničky *Anděl*, *Jeřabiny*, *Rakovina*, *Veličenstvo kat* a především *Bratříčku, zavírej vrátka* oslovovaly i následující generace, které rok 1968 zažily jako děti či se narodily až v normalizačním Československu. Když se Kryl v listopadu 1989 stal jednou z tváří (a hlasů) sametové revoluce, s dojetím a hrdostí zjistil, že s ním jeho songy zpívají tisícíhlavé davy.

Méně známá je skutečnost, že Karel Kryl řadu svých neslavnějších písniček nazpíval i v polštině. Jeho vztahy s polskou kontrakulturou byly totiž letité a hluboké. Krylova píseň *Ve jménu humanity* (v polské verzi *Organy w Oliwie*) reflektovala dramatické události z prosince 1970, které stály u zrodu polského revolučního hnutí a posléze pádu komunismu. Mnohé jeho songy převzali a nazpívali polští písničkáři, především Antonina Krzysztońová, jejíž samizdatová „krylovská“ kazeta se stala nedílnou součástí osmdesátých let. Jeden ze svých koncertů v Německu zpěvák věnoval polským exulantům, kteří se ocitli na Západě po vyhlášení výjimečného stavu v prosinci 1981. A ve Svobodné Evropě měl prý kvůli své kontroverzní povaze lepší vztahy s Poláky než se svými krajany.

Dokument *Bratříček Karel*, který do českých kin vstupuje symbolicky 17. listopadu péčí společnosti Artcam, je ovšem víc než jen biografií založenou na archivních

materiálech. Představuje hluboce osobní projekt polské režisérky Krystyny Krauzeové, jež byla s českým prostředím spjata už od dětství, protože její rodiče v tehdejší Československu pracovali. Sama coby polská disidentka působila v Československo-polské Solidaritě. Podobně jako její slavnější kolegyně Agnieszka Hollandová (která se v *Bratříčku Karlovi* rovněž objeví), i Krauzeová je s moderní československou historií osobně spojená: účastnila se demonstrace 17. listopadu 1989 a dva dny nato byla deportována zpět do vlasti coby „nežádoucí osoba“. S Hollandovou spojují Krauzeovou i pražská studia: po revoluci vystudovala dramaturgii na DAMU (1995) a dokument na FAMU (1999). Zájem o českou kulturu ji přivedl i k překladům divadelních her (je jich kolem tří desítek). Coby dokumentaristka má na svém kontě i filmovou biografii Karla Sidona *Nic není absurdní – portrét rabína Sidona* (1997) nebo hodinový televizní dokument o Václavu Havlovi *Náš Vašek – O moci bezmocných* (2012). Svazky Krauzeové s československým prostředím stvrdila v roce 2014 i medaile Artis Bohemiae Amicis oceňující její dlouhodobou a významnou práci v oblasti šíření dobrého jména české kultury v zahraničí. (V témže roce režisérka natočila spolu s Jackem Petryckim i celovečerní dokument *Návrat Agnieszky H.*, v němž zkoumala i vztahy Agnieszky Hollandové k Československu.)

Krauzeová je ve svých dokumentech ráda osobní. V případě jejího dalšího celovečerního projektu Krauzeové, *Bratříčka Karla*, jde vlastně o jakýsi paralelní životopis, ve kterém vedle objektivním skutečností z Krylova života hrají důležitou roli i autorčiny soukromé vazby na něj. V rámci „splacení dluhu“ Krauzeová rozehrává informačně solidní a citově angažovanou stříhovou mozaiku, do které nevtíravě, většinou v záběrech zezadu, komponuje i dva herce ztvárňující ji a Kryla (Patrik Vojtíšek, Milena Sajtková). Dvojí hledisko zastupují i komentáře mimo obraz, ten Krylův čerpající z písničkářových deníků.

Autorka sice samozřejmě připomíná i zpěvákovy písně, především však rozšiřuje divákovy obzory o různé amatérské záznamy a dosud nezveřejněné nahrávky z Rádia Svobodná Evropa. Zdatně se pohybuje i v archivech (použije třeba i záběr, v němž zpěvák v televizním pořadu manželů Černých zpívá legendárního *Bratříčka*). Kromě toho Krauzeová zpovídá řadu známých osobností, ať už jde o hudebního publicistu Jiřího Černého, písničkáře Jaroslava Hutku a Vladimíra Mertu či o polského novináře Alfreda Znamierowského nebo jeho generačního souputníka, sociologa Andrzeje Zajączkowského. Ke Krylovi se vyjádří vedle polské kolegyně Antoniny Krzysztońové i

zpěváci Jacek Kleyff a Michał Tarkowski.

Bratříček Karel přesahuje žánr biografického dokumentu směrem k obecnější výpovědi tím, že se dotýká i paralely mezi osudy dvou sousedních zemí, sdílejících stejný zážitek komunistické totality. Režisérka se věnuje i Krylově roli v sametové revoluci (včetně známého zpěvu hymny s Karlem Gottem na balkoně Špalíčku). Dovypráví Krylův příběh až do konce: provází Karla Kryla jeho hořkým zklamáním z vývoje situace v listopadovém Československu a dovede jeho osudy až za předčasnou smrt 3.

ráhrobku, který stále ještě nemá plánovanou, definitivní podobu.

Bratříček Karel (Česká republika, Polsko 2016), scénář a režie:

Krystyna Krauzeová, kamera: Jacek Petrycki, Daniel Šperl, Braňo Pažitka, hudba: Petr Haas, stříh: Matouš Outrata, Evženie Brabcová, hrají: Patrik Vojtíšek, Milena Sajtková, účinkují: Karel Kryl, Miroslav Kovařík, Jaroslav Hutka, Vladimír Merta, Jiří Černý, Jan Kryl, Karel Jadrný, Agnieszka Hollandová, Andrzej Zajączkowski, Alfred Znamierowski, Antonina Krzysztoń, Jacek Kleyff, Michał Tarkowski a další. Artcam, 79 min. Premiéra: 17. 11. 2016